

Jaarverslag 2011 van de Chemie Historische Groep (CHG) van de KNCV

Activiteiten

In 2011 organiseerde de CHG de volgende activiteiten:

(i) Op maandag 14 februari hield de CHG, in samenwerking met de Utrechtse Scheikundige Studentenvereniging Proton, een minisymposium getiteld *From Colloids to Nano-particles: Historical Perspectives on a Fascinating World*. Het symposium vond plaats in Utrecht, in een prachtige zaal (de Raadszaal) van de Pietershof. Voor een redelijk volle zaal, een prettige mix van ouderen & studenten, traden de volgende sprekers op: Albert Philipse (*Glass Grains Large and Small: Early Views on the Colloidal Domain*), Geert Somsen (*A World of Neglected Dimensions: Colloid Propaganda in the Early Twentieth Century*), Hans Lyklema (*The DLVO-theory for Colloid Stability: Ins and Outs*), en Andries Meijerink (*Chameleonos*) – Hans Lyklema had nog wat boekjes meegebracht uit de begintijd van de DLVO-theorie, die ter plaatse ingezien mochten worden, heel leuk – na afloop was er nog een borrel waar flink werd nagepraat: een geslaagde dag.

(ii) Een al even mooie locatie, nl. de prachtige “collegezaal” van het Teylers Museum (Haarlem), was het toneel van de door het CHG georganiseerde minisymposium met de titel *Scheikunde in Nederland in de 18e eeuw*, op zaterdag 25 juni. Eén spreker ontbrak wegens ziekte, maar de overige sprekers maakten er wat van: Rina Knoeff met “Over chemie, geneeskunde en het belang van latente occulte krachten – een andere kijk op het werk van Herman Boerhaave” [ze is bezig met een boek over de mythes rond Boerhaave, iets om naar uit te kijken!], Lissa Roberts en Jeroen Bos met een verhaal dat ze ook gingen presenteren op een conferentie te Oxford, getiteld “Chemistry and Colonialism in the port cities of Amsterdam and Batavia”, en tenslotte Martin Weiss met “Teylers Museum: Van onderzoekscentrum naar laboratorium en kunstmuseum”. Na afloop van de lezingen werden we nog, in twee groepen van ong. 20 personen, rondgeleid door de bibliotheek en een gedeelte van de collectie – schitterend.

(iii) Onder de titel *Van zwavelzuur tot katalysatorproductie* organiseerde de CHG, in samenwerking met NPT, een excursie naar Albemarle Catalysts B.V. in Amsterdam-Noord (v/h AkzoKetjen), op dinsdag 11 oktober. Er konden maar 30 personen worden toegelaten, zodat helaas enkele inschrijvers teleurgesteld moesten worden. De dag startte met een viertal sprekers: Ernst Homburg (Van het Leidseplein naar Amsterdam-Noord: een overzicht van de geschiedenis van Ketjen tot ca. 1945 [waarin ook nog even de geschiedenis van de zwavelzuurproductie i.h.a. werd behandeld]), Eelco Vogt (“Ketjen locatie” Amsterdam Noord: groei & naoorlogse ontwikkelingen [mooie foto’s!]), Erik LaHeij (Geschiedenis van de FCC katalysatorproductie), en John Geus (Ketjen katalysatorfabricage in voorbije tijden [met mooie anekdotes]). Vervolgens werden de deelnemers, in twee groepen, en nadat men zich in overalls had gehuld en veiligheidsbrillen & helmen had opgezet, door de fabriek geleid, een zeer interessante tocht. Tenslotte waren er nog drankjes & hapjes, zodat we Albemarle zeer dankbaar kunnen zijn voor een uitermate geslaagd evenement. Een

uitgebreider verslag, geschreven door Mar van Doorn, is te vinden in NPT procestechnologie, feb. 2012, pp. 8-10, en op de CHG website.

(iv) Een week later, op dinsdag 18 oktober, volgde het door de CHG georganiseerde minisymposium over J.H. van 't Hoff en katalyse. De context was enerzijds het feit dat het in 2011 precies 100 jaar geleden was dat Van 't Hoff overleed, en anderzijds het initiatief van de KNCV om in het Internationale Jaar van de Chemie 2011 een aantal zgn. Curie-lezingen te houden, in het kader waarvan dit minisymposium dan georganiseerd was in het Museum Boerhaave (Leiden), waar juist een door Shell gesponsorde tentoonstelling liep ("Verborgene krachten") met een katalytische component. Een 50-tal belangstellenden hoorden na een korte inleiding van Rob van Veen (om Van 't Hoff & katalyse aan elkaar te praten) de volgende sprekers: Geert Somsen (J.H. van 't Hoff – Vernieuwer met Verbeeldingskracht [de spreker kon niet lijfelijk aanwezig zijn, maar de lezing was van tevoren opgenomen, zodoende]), Ben Feringa (Stereochemie: een ontdekkingsreis in 3 dimensies), en Arend Hoek (Shell GTL: van laboratorium naar productie op wereldschaal). Na afloop werd de CHG-voorzitter nog even voorgesteld aan de achterkleindochter van Van 't Hoff, die graag even kwijt wilde dat ze het een prachtige middag had gevonden—waarvan akte!

(v) Tenslotte was daar nog de jaarlijkse bijeenkomst in het kader van de samenwerking van de CHG met zijn Vlaamse tegenhanger (KVCV Sectie Historiek), zaterdag 19 november. Een goed bezochte (zo'n 60 personen) studiedag, getiteld Opkomst van de instrumentele chemische analyse, georganiseerd in een zeer geëigende omgeving, het Museum voor de geschiedenis van de Wetenschappen, Gent. De sprekers waren: Eric van Schoonenberghe (Alcoholmetrie: van brandproef tot vochtweger), Hendrik Deelstra (De rol van de polarimeter bij de oprichting van de Vereniging van Scheikundigen in België in 1887), Joke Mooij (Geschiedenis van de instrumentenfabricage en –handel in Nederland, 1845-1940), Danny Segers (over het museum, dat onder de lunch bezocht kon worden), Arsène Lepoivre (Chromatografie, ontstaan en groei), Nico Nibbering (Een terugblik op de ontwikkelingen van de massaspectrometrie in Nederland), Leo de Galan (Atoomspectroscopie als onderdeel van de instrumentele revolutie [de toplezing van de dag]), en Ludo Brandt (Elektrochemie, voor en na het elektron). Alles bij elkaar een mooi overzicht – van alle lezingen was er ook een hand-out. Een kort verslag werd gepubliceerd in het tijdschrift Mens en Molecule 9, december 2011, p. 40, en op de CHG website.

Nieuwsbrief à website

Discussies over de voors en tegens van een nieuwsbrief hebben tenslotte geleid tot het besluit de informatie op onze website uit te breiden – CHG leden zullen dan worden ingelicht over nieuwe items op die website. In ditzelfde kader is ook de CHG doelstelling nog eens tegen het licht gehouden en de nieuwe versie is hieronder weergegeven.

Doelstelling

Het bevorderen van de belangstelling voor en inzicht in de geschiedenis van de chemie onder (aankomende) chemici in Nederland.

Dat betekent in concreto:

(i) Het organiseren van symposia & excursies voor onze leden & voor aanverwante chemische & chemisch-technologische groepen/verenigingen;

(ii) Het naar vermogen in woord & daad uitwerken van de idee dat de chemiehistorie een onlosmakelijk onderdeel is van wat aan chemici in spe onderwezen dient te worden;

(iii) Het aanbieden van chemie-historisch materiaal.

Leden

Het ledenaantal steeg licht van 78 naar 80.

CHG-Bestuur

Het bestuur kwam bijeen op 25 februari, 25 mei, 20 september, 13 december.

De samenstelling van het bestuur is t.o.v. vorig jaar ongewijzigd. Voor de contactgegevens, zie de CHG website op www.kncv.nl/chg.

Het bestuur had regelmatig contact met zusterorganisaties, met name NPT en de Sectie Historiek van de KVCV.